

Tips van dierenartsen

Vijf dierenartsen geven tips. Over luchtwegaandoeningen bij jongvee, hittestress, pensverzuring en hulp bij afkalven. En voor een soepele overgang van stal naar weidegang.

Tip 1 Luchtwegaandoeningen bij jongvee

BRD (Bovine Respiratory Disease) is de verzamelnaam voor luchtwegproblematiek bij jongvee. Naast verschillende virussen, zoals PI3 en IBR, kunnen ook bacteriën zoals *Mannheimia* en *Mycoplasma* een rol spelen. Veelal wordt een kalf met luchtwegklachten opgemerkt door de veehouder door het hoesten en de typische buikslag. Kalveren kunnen dan staan te speekselen, hebben hoge koorts en laten de oren hangen. Ook sterfte kan optreden. Op het moment dat een veehouder deze verschijnselen ziet, wordt er vaak een behandeling met antibiotica en een koortsremmer ingezet op het specifieke kalf.

Bij De Herkauwerspraktijk proberen we de laatste jaren veel meer in te zetten op een preventieve aanpak. In eerste instantie laten we de veehouder ook de andere kalveren in het koppel temperaturen. Op basis van die temperatuur kan het zo zijn dat wij adviseren het hele koppel al in een eerder stadium te behandelen om zo verdere longschade te voorkomen. Daarnaast vinden wij het ook van groot belang om de oorzaak van de problemen te achterhalen. Zo voeren we een longspoeling uit bij een kalf dat pas ziek is of doen we een quickscan in het bloed bij kalveren die al langer ziek zijn om te kij-

ken met welke virussen en/of bacteriën we te maken hebben. Aan de hand van deze uitslagen kunnen wij ook met vaccinaties een specifiek en bedrijfsgebonden plan maken. Zo kan het soms voorkomen dat we een neusenting op heel jonge leeftijd in willen zetten of dat we reeds de droge koeien gaan vaccineren om zo betere bescherming via de biest te realiseren. Ten slotte kijken we ook naar alle andere risicofactoren op het bedrijf. Dit begint al bij

Meer inzetten op preventie

het biestmanagement, maar omvat ook het management rondom spenen en een klimaatmeting.

Een heel pakket van maatregelen die ervoor kunnen zorgen dat we het hoestende kalf kunnen voorkómen. Zodat de longschade beperkt blijft en we uiteindelijk in de opfok gezonde vaarzen grootbrengen die uitstekend voorbereid zijn om een langdurig productief leven op het melkveebedrijf.

Wilco Boet, dierenarts, De Herkauwerspraktijk Oss-Mill

Tip 2 Hittestress voorkomen

Tijdens warme periodes is het belangrijk om de koeien vaker vers voer aan te bieden. Ook moet er goed naar het aanbod van ruim voldoende

drinkwater worden gekeken. Het water moet dichtbij de koeien beschikbaar zijn. Alleen water aanbieden in de stal om de koeien naar de melkrobot te krijgen, is zeker op warme dagen geen goed idee. Zorg ook voor schaduw tijdens warme dagen. In het weiland is er meestal onvoldoende schaduw, dan zijn binnenhalen van de koeien of ze 's nachts buiten laten lopen en overdag binnenhouden goede maatregelen. Neem zulke maatregelen liever voor een langere periode, wissel niet te vaak.

Het gebruik van ventilatoren helpt ook voor verkoeling. De koeien in de stal maken met sproeiers gebeurt ook steeds meer, maar daarbij is het belangrijk dat er tevens goed geventileerd wordt om een te hoge luchtvochtigheid te voorkomen. De ligboxen moeten droog blijven om bacteriegroei te voorkomen (bacteriën houden van vocht en warmte). De koeien moeten daarom opgedroogd zijn als ze in de ligboxen gaan liggen.

Als de hitte voorbij is, is het belangrijk om alle maatregelen die vanwege hittestress genomen zijn, nog een aantal dagen vol te houden; dat wordt nogal eens vergeten. Zolang het warm is, kunnen de koeien dat nog redelijk compenseren, maar in de dagen na de hitte zien we de meeste problemen ontstaan. Koeien hebben een bepaalde hoeveelheid buffer bij zich, maar zeker na een langere warme periode heeft de koe die buffer opgebruikt. Als de warmte voorbij is, gaan koeien weer meer vreten en juist dan hebben ze die extra buffer nodig, maar die is er dan niet. Het is daarom belangrijk om extra buffer (bijvoorbeeld bicarbonaat, wat verzuring

In steeds meer stallen hangen ventilatoren om de warmte te verdrijven.

FOTO: WILBERT BEERLING

tegenaat) in het rantsoen op te nemen tijdens de warme periode en daarmee na de hitte nog een aantal dagen door te gaan.

Adriaan Nijzink, dierenarts, DAC
Staphorst-IJhorst-Rouveen

Tip
3

Pensverzuring voorkomen

Pensverzuring ligt altijd op de loer. Het ontstaat bij een te snel verteerbaar rantsoen met te veel snel fermenteerbare koolhydraten of door een tekort aan structuur. Een te snelle fermentatie in de pens leidt tot een daling van de zuurtegraad in de pens. De normale zuurtegraad in de pens ligt tussen de 5,6 en 6,5. In het geval van subklinische pensverzuring worden vezels trager of, in ernstige gevallen, niet verteerd. Op lange termijn kan dit ook negatieve effecten hebben op de weerstand of conditie.

Het is belangrijk om de signalen van pensverzuring te herkennen. Koeien herkauwen minder en het aantal pensbewegingen daalt. Door het mindere herkauwen komt er ook minder speeksel in de pens. Het speeksel bevat bicarbonaat: een buffer voor het zuur in de pens. De voeropname daalt en de pensvulling wordt minder. De mest wordt dun en bevat onverteerde delen, met name vezels.

Een ander gevolg is dat het vetgehalte in de melk zakt. Zakt het vetgehalte onder de 4% en is het lager dan het eiwitgehalte, dan is dit verdacht. De MPR geeft hier ook attenties van: deze kunnen gebruikt worden als indicator.

Verse koeien zijn het gevoeligst voor pensverzuring vanwege de grote voerovergang die ze doormaken. Om subklinische pensverzuring te voorkomen, moet het voermanagement op orde zijn: kijk hierbij naar het rantsoen, de koeien en alle andere factoren die een rol spelen.

Tips omtrent pensverzuring:

- Zorg voor voldoende structuur in het rantsoen.
- Haksel mais grof (tot 20 millimeter) bij groot aandeel mais in rantsoen.
- Voorkom selectie aan het voerhek.
- Bouw krachtvoergif rustig op.

Met allerlei maatregelen kan worden voorkomen dat het kalf gaat hoesten.

FOTO: WILBERT BEERLING

- Kies eventueel voor traag fermenteerbaar krachtvoer.

Gijs Hofstraat, dierenarts, Dierenkliniek
Wolvega

Tip
4

Hulp bij afkalven

Het afkalfproces bij de koe verloopt meestal vanzelf, maar soms is dit niet het geval en dan is er hulp nodig. Allereerst is het belangrijk dat een koe in een schone en rustige omgeving afkalft vanwaaruit ze contact heeft met de koppelgenoten. Wanneer het geboorteprocess niet doorzet terwijl de koe wel duidelijk tekenen geeft, is het altijd verstandig om de koe op te voelen. Het opvoelen gaat het best bij een staande koe, dan perst ze minder en een afwijkende ligging is zo makkelijker voelbaar. Hiervoor kun je de koe het best vastzetten, maar wel zo dat ze snel los kan, mocht ze gaan liggen. Reinig de achterkant en vulva met een jodium- of chloorhexidineoplossing. Was hiermee ook je handen en armen, draag handschoenen en gebruik glijmiddel.

Door het opvoelen krijg je veel informatie: hoe de stand van ontsluiting is, of er een slag in de baarmoeder zit. Vervolgens voel je naar het kalf: is het een kopligging, stuitligging of iets afwijkends. Leeft het kalf nog, hoe groot is het en hoeveel ruimte heeft het bekken. Als de koe niet meer kan staan, kan er meer aan de hand zijn, bijvoorbeeld kalfsziekte, ernstige mastitis of uitputting. Een slag in de baarmoeder of een verkeerde ligging moet worden gecorrigeerd. Eerst voorzichtig zelf proberen is goed, maar probeer niet onnodig lang en bel op tijd de dierenarts. Als het kalf goed ligt worden de touwtjes aangelegd tussen de klauw en bijklauw met de knoop naar boven. Assisteren bij de geboorte door middel van trekhulp of geboortekrik gaat het best bij een liggende koe. Hierdoor perst ze beter, is er meer ruimte in het bekken en het werkt makkelijker. Voel altijd na als het kalf eruit is, om eventuele beschadigingen in de geboorteweg te signaleren en om te voelen of er nog een kalf in zit. Daarna begint de nazorg: bij het kalf de navel ontsmetten met jodium en bij de koe biest uitmelken.

Dus wees niet bang om op te voelen, zowel voor als na het kalven.

Lydia van Exsel, dierenarts,
Vee & Arts Veterinaire Diensten, Bergen op
Zoom

Correct aangelegde verlostouwtjes.

FOTO: LYDIA VAN EXSEL

Tip
5

Succesvolle start van het weideseizoen

Voeding

- Overleg vooraf met uw voeradviseur over een geschikte aanvulling van het rantsoen op stal naast het verse gras.
- Zorg dat u smakelijk stro of hooi beschikbaar hebt om de vertering te bevorderen.
- Houd uw tankureum in de gaten. Bijsturen met zetmeel uit bijvoorbeeld snijmais is nodig als het ureum te hoog wordt. Langdurig te hoog ureum in de koe heeft negatieve gevolgen voor de vruchtbaarheid en geeft extra belasting van de lever.

Management

- Bouw de weidegang op in uren, dus niet direct volle dagen weiden. Hierdoor kunnen de koeien en daarmee de pensbacteriën wennen aan het verse gras.
- Behandel kreupel koeien direct individueel zodat ze buiten voldoende gras kunnen halen.
- Zorg voor egale kavelpaden/looproutes richting de weide. Onregelmatigheden en losse steentjes veroorzaken drukplekken onder de klauw of beschadigingen.
- Begeleid waar nodig de koeien rustig naar buiten en naar binnen. Probeer

weinig te drijven. Hierdoor is de kans op beschadigingen aan de poten kleiner.

Water

- Zorg dat er altijd voldoende fris drinkwater beschikbaar is. Het aanbieden van slootwater en oppervlaktewater als drinkwater vormen een risico op insleep van *Salmonella*.

Jongvee

- Denk na over het weiden van uw jongvee. Door het jongvee te laten weiden, leren zij het grazen. Daarnaast krijgen ze de kans om weerstand op te bouwen tegen maagdwormen en longworm. Wanneer deze weerstand pas opgebouwd wordt als melkgevende vaars, zal dat ten koste gaan van de melkproductie.

Nannie van Herwijnen, dierenarts, D.A.P.
Noord-West Friesland